

Forskaren Jenny Björklund har forskat om mammor i 2000-talets romaner som lämnar sina kärnfamiljer. Foto: Mikael Wallerstedt.

2021-07-19 10:42 CEST

Därför lämnar romaners mammor sin familj

Mammor som lämnar sin familj är inte ett nytt tema i skönlitteratur. Men anledningen till att de bryter upp har förändrats. Det handlar inte längre om bristande jämställdhet och vilja att arbeta utan mer om att känna sig kvävd av kärnfamiljen, av barnen eller just av samhällets krav på att skaffa barn. Det är en av slutsatserna i Jenny Björklunds forskning kring varför mödrar i 2000-talets böcker lämnar sina familjer. Studien är gjord vid Centrum för genusvetenskap vid Uppsala universitet.

– I äldre litteratur och i böcker från andra länder, bryter mammorna oftast upp av emancipatoriska skäl – deras önskan att arbeta eller studera går inte att förena med att vara mamma – på grund av bristande jämställdhet. I de nutida svenska romaner som jag undersöker lever kvinnorna i allmänhet i ganska jämställda förhållanden. De lämnar sina familjer för att de inte trivs med att vara mammor eller för att kärnfamiljen inte alltid är en så trevlig plats att vara på, säger Jenny Björklund, docent i litteraturvetenskap och universitetslektor i genusvetenskap vid Centrum för genusvetenskap vid Uppsala universitet.

I sin forskning som nu presenteras i boken *Maternal Abandonment and Queer Resistance in Twenty-First-Century Swedish Literature*, har hon gått igenom och analyserat 25 mödrar i ett tjugotal olika romaner från åren 2003-2020. I romaner skrivna före senaste sekelskiftet är de mammor som lämnar familjen eller överger sina barn ofta en biperson, någon i bakgrunden vars beteende förklarar huvudkaraktären. I många av de romaner som ingår i Jenny Björklunds forskning är mammorna själva huvudpersonen. I flera av romanerna får läsarna ta del av mammornas perspektiv, antingen genom att berättelsen är i jag-form eller genom att berättaren ger läsarna insyn i mammornas tankar och känslor så att de förstår dem och varför de lämnar sina familjer.

Jenny Björklund delar i studien upp mammornas skäl till att lämna, i flera olika kategorier. Förutom i ett fåtal av böckerna, som har en mer traditionell vinkel och där mammorna lämnar på grund av bristande jämställdhet, handlar det i andra om kvinnor som gör motstånd mot olika ideal.

En grupp gör motstånd mot moderskapet och föräldrskapet, en kategori som forskaren kallar "de dåliga mammorna". De mödrarna är lite mer distanserade till sina barn, och ses av samhället som lite sämre föräldrar. Ett exempel är Sara Kadefors *Borta bäst*. I den berättelsen lämnar mamman sin tonårsdotter och man, efter att ha försnillat dotters arv. Hon har lagt alla pengar på lyxkonsumtion, och när det kommer fram blir det skilsmässa och hon flyttar in i en bil utanför Ikea. Jenny Björklund beskriver det som att mamman på ytan försöker att försonas med dottern, men inte anstränger sig riktigt. Hon är inte intresserad av dottern som bara bryr sig om konsumtion och sin mobil. Jenny Björklund beskriver det som att karaktären gör motstånd mot idén om det goda moderskapet.

– Det handlar om idén om att mammor alltid ska vara intresserade av sina

barn. Det finns en norm i dag om det involverade föräldraskapet. För att vara goda föräldrar ska vi sätta våra barns intressen i första hand. Vi ska inte bara ta hand om våra barn utan också uppmuntra dem och underlätta för dem för att de ska utvecklas. Men svenska mammor får inte vara för självupppoffrande. De förväntas istället *vilja* vara med barnen så mycket som möjligt, för att de älskar dem. Samtidigt ska de hinna med träning, umgås med vänner och ha ett riktigt jobb som känns viktigt. Det blir en stor press på svenska mammor att klara allt det här. Mamman i *Borta bäst* gör motstånd mot allt det förväntade, säger Jenny Björklund.

Ett annat exempel som tas upp i forskningen är *I en familj finns inga fiender*, av Viktoria Myrén.

– Där var mamman inte så förtjust i att över huvud taget vara mamma. Det är hennes man som pushat henne till att bli förälder. Anledningen är att de har vänner som ska få barn och han börjar känna sig stressad. Hon får ett barn och hon och barnet hamnar hela tiden i konflikter som hon inte kan hantera. Hon reagerar barnsligt och ducker genom att låsa in sig på toaletten och gömma sig under täcket, och hoppas på att det ska gå över. Det är pappan som är den aktiva närvarande föräldern och den här mammakarakteren gör motstånd mot de ideal som finns, säger Jenny Björklund.

I forskningen har hon fokuserat på svenska romaner utan systematisk jämförelse med internationell litteratur. Fokus är på den svenska kontexten, som är unik när det gäller möjligheten att kombinera familj och karriär och som gärna lyfts fram när man ska skapa bilden av Sverige. Det syns bland annat på Svenska institutets sajt sweden.se, där de lyfter fram familjeideal med jämställdhet och pappor som är hemma, skriver Jenny Björklund.

Andra kategorier, förutom *Bristande jämställdhet* och *Motstånd mot moderskapet*, som Jenny Björklund har definierat är: *Motstånd mot kärnfamiljen* och *Motstånd mot pronatalismen* – alltså samhällets förväntningar på att alla kvinnor vill ha barn.

När det gäller det senaste utgår Jenny Björklund från det hon beskriver som det svenska samhällets och politikens inriktning på att underlätta för barnfamiljer. Hur den svenska välfärdsstaten ända sedan 1930-talet har genomfört olika åtgärder för att underlätta för familjer med barn, med anpassad arbetstid, generös föräldraledighet och barnbidrag. En politik som utmärker sig internationellt.

– Det har skapat familjecentrerade normer och en pronatalistisk press. Mammor i några av böckerna lämnar sina familjer på grund av att de nog aldrig ville bli mödrar. De ville göra andra saker och föräldrskapet ser de som ett straff.

Ett exempel på det är Sara Stridsbergs *Happy Sally*. Där har föräldrarna ett avtal. Pappan vill segla över Atlanten, men det vill inte mamman. Hon tränar för att simma över Engelska kanalen, och de bestämmer att om hon klarar det ska hon få obegränsad simtid, en pool och egen lägenhet i familjens hus. Förlorar hon blir det atlantsegling och obegränsad lektid med barnen.

– Flera av böckerna visar på att kärnfamiljen inte alltid är en så trevlig plats att vara på. Jag tror att det här engagerar läsarna just för att många funderar kring det här, och känner igen sig. Det kanske inte går så långt som att man lämnar sin familj. Men när det handlar om saker som känns förbjudna enligt samhällets normer är litteraturen ett rum där man kan pröva olika sätt att leva och prova förbjudna tankar, säger Jenny Björklund.

Jenny Björklund (2021); [Maternal Abandonment and Queer Resistance in Twenty-First-Century Swedish Literature](#); Palgrave Macmillan, DOI: 10.1007/978-3-030-72892-2, ISBN: 978-3-030-72891-5, <https://www.palgrave.com/gp/bo...>

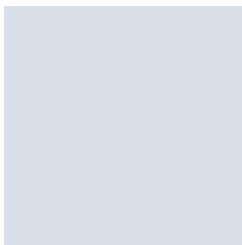
För mer information:

Jenny Björklund, docent i litteraturvetenskap och universitetslektor i genusvetenskap, vid Centrum för genusvetenskap vid Uppsala universitet, jenny.bjorklund@gender.uu.se, telefon: 073-569 56 88.

Uppsala universitet
Sveriges första universitet. Kvalitet, kunskap och kreativitet sedan 1477.
Utbildning och forskning av högsta kvalitet och relevans för samhälle,
näringsliv och kultur. Uppsala universitet rankas bland världens främsta
lärosäten. www.uu.se

Kontaktpersoner

Elin Bäckström

Presskontakt

Pressinformatör

Forskning, utbildning, övergripande

elin.backstrom@uadm.uu.se

070-425 09 83

070-425 09 83